

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΝΟΡΑΜΑ
Τριάντα πέντε χρόνια λειτουργίας
28 Νοεμβρίου 1985 – 28 Νοεμβρίου 2020

Τριάντα πέντε γεμάτα χρόνια. Με πάρα πολλές δραστηριότητες, πάρα πολλές παραγωγικές ώρες, πολλές χαρές, πολλές αγωνίες, πάρα πολλές αντιξοότητες, πολλά γέλια και μεγάλες συγκινήσεις που μοιραστήκαμε με συνεργάτες, εθελοντές, συνδρομητές και φίλους. Τριάντα πέντε γεμάτα χρόνια. Φωτεινά. Αποδοτικά. Δύσκολα. Πανοραμικά. Πολλά τα κοινά βιώματα, πάμπολλες οι κοινές εμπειρίες, αμέτρητες οι διηγήσεις, όμορφες αναμνήσεις. Εκθέσεις, κύκλοι διαλέξεων, εκδόσεις, ξεναγήσεις και ταξίδια, εξερευνήσεις, πολιτιστικές ανταλλαγές, εκδηλώσεις, φαγοπότια, σεμινάρια, τόνοι πανοραμικών σημειώσεων. Μας βαραίνουν οι απώλειες, μας εμψυχώνουν τα θερμά λόγια, η συμπαράσταση, η απήχηση της δουλειάς μας, η εμπιστοσύνη και η εκτίμηση, οι φιλικές χειρονομίες. Μας εμπνέει η αίσθηση της δημιουργίας ενός κοινού τόπου, ο οποίος διέπεται από τον σεβασμό σε βασικές αξίες, κοινωνικές, ηθικές, αισθητικές. Η αντίληψη μας για το Πανόραμα ήταν και είναι η συνεχής επιδίωξη του να ζει κανείς εν κοινωνία. Συνειδητά. Που σημαίνει να θέλεις –να τολμάς, να διεκδικείς, να αγωνίζεσαι– για να δεις την τρίτη διάσταση των πραγμάτων, όπως γινόταν με εκείνη την επαναστατική κατασκευή που ονομάστηκε «πανόραμα».

«Πανόραμα» ήταν η ονομασία που δόθηκε στην τρισδιάστατη επαναστατική κατασκευή η οποία επέτρεψε στους Λονδρέζους του 1792 να δουν τον κόσμο με άλλα μάτια και εισήγαγε την ανθρωπότητα στην περιπέτεια της τρίτης διάστασης του χώρου: του φυσικού περιβάλλοντος, της έκτασης της πόλης και του ιστορικού τοπίου. Η λέξη, που πέρασε ως νεολογισμός στο διεθνές λεξιλόγιο πριν από διακόσια τριάντα χρόνια, είναι ελληνικής προέλευσης, σύνθετη και πολυσήμαντη. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα εννοιών, χρήσεων και δραστηριοτήτων κι είναι ανοιχτή όσο και τα αναπεπταμένα πεδία που περιγράφει.

Για αυτό, όταν το καλοκαίρι του 1985, μία μικρή ομάδα φίλων αποφάσισε να δημιουργήσει έναν χώρο κοινής δραστηριότητας και επικοινωνίας, υιοθέτησε αυτόν τον γνωστό και πολυχρησιμοποιημένο όρο. Το «Πανόραμα» περιέγραφε τις προθέσεις μας κι άφηγε να διαφανούν οι ελπίδες μας. Η ιδέα ήταν του Μάνου Χαριτάτου, προέδρου του ΕΛΙΑ (Ελληνικό Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο), ο οποίος στήριξε με ενθουσιασμό την προσπάθειά μας.

Σε μια Αθήνα που έχανε την κοινωνική διάσταση της πόλης και, κατ' επέκταση, την αίσθηση του συνόλου, θελήσαμε να διατηρήσουμε εκείνο το ελάχιστο που εξακολουθούσε να υπάρχει κι από αυτό να ξεκι-

νήσουμε για να φτιάξουμε ένα ανοιχτό και λειτουργικό «στέκι», ένα φιλικό κέντρο στο πολιορκημένο κέντρο της πρωτεύουσας.

Το τριώροφο κτήριο, το οποίο στέγασε τα πρώτα δεκαπέντε χρόνια το δικό μας Πανόραμα, ήταν το σπίτι του Αναστάση Μεταξά (1863-1937), του αρχιτέκτονα που συνέδεσε το όνομά του με την αναστήλωση και επιμαρμάρωση του Παναθηναϊκού Σταδίου (1894), την οικοδόμηση πολλών μεγάρων, όπως το (σημερινό) Μουσείο Μπενάκη και η Γαλλική Πρεσβεία, και δημοσίων κτηρίων, όπως η Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα στην οδό Πεσμαζόγλου. Εδώ, λοιπόν, σε ένα αθηναϊκό σπίτι της οδού Αλεξάνδρου Σούτσου, το οποίο ανήκε πλέον στον Γιώργο και την Ιωάννα Δρακοπούλου, στεγάστηκαν τα οράματά μας και συνυφάνθηκαν οι προσπάθειες όλων μας. Τα εγκαίνια έγιναν στις 28 Νοεμβρίου 1985 με μία έκθεση για τα 2.300 χρόνια της ιστορίας της Θεσσαλονίκης. Η πρώτη αυτή έκθεση ήταν αφιερωμένη στη μνήμη του Γιώργου Ιωάννου, του εξαίρετου φίλου που είχαμε χάσει τον Φεβρουάριο εκείνης της χρονιάς. Έτσι, με τη συμμετοχή μας στον εορτασμό της Θεσσαλονίκης, της μοναδικής ελλαδικής μεγαλοπόλεως, κάναμε φανερό ότι μια αθηναϊκή πολιτιστική εταιρεία έχει τη δυνατότητα να ξεφύγει από τον μικρό και τον μεγάλο «δακτύλιο» που περισφίγγει τους Αθηναίους και ενισχύει τον εντός και εκτός των τειχών απομονωτισμό τους, αδιαφορώντας για την υπόλοιπη χώρα.

Για την ιστορία, το πρώτο διοικητικό συμβούλιο: Κατερίνα Χαριτάτου, Ήβη Νανοπούλου, Μαριάννα Κορομηλά, Νίκος Τσούγλος, Ιωάννα Δρακοπούλου.

Από τότε πέρασαν τριάντα πέντε χρόνια. Το ταξίδι συνεχίζεται...

Στην οδό Ευρυδίκης

Ο σεισμός του 1999 ανέκοψε τις δραστηριότητές μας και τίναξε όλα μας τα σχέδια στον αέρα. Έπρεπε να εγκαταλείψουμε το κτήριο που μας είχε φιλοξενήσει επί μία δεκαπενταετία και να ασχοληθούμε με τη μεταστέγαση του Πανοράματος και του Αρχείου του. Στεγαστήκαμε προσωρινά σε ένα ευρύχωρο διαμέρισμα το οποίο μας παραχώρησε η οικογένεια του Ηλία και της Σοφίας Γεωργοπούλου, μέλη του Πανοράματος. Αναλώσαμε πολύ χρόνο και προσπάθεια, αλλά δεν βρέθηκε καταλληλότερο κτίσμα κι έτσι, η προσωρινή φιλοξενία πήρε τη μορφή της μονιμότητας.

Από το 2000, η έδρα του Πανοράματος βρίσκεται στα σύνορα της Καισαριανής με το Παγκράτι, δηλαδή εκτός δακτυλίου, στον αριθμό 1Α της οδού Ευρυδίκης.

Από το Face Book του Πανοράματος (δημοσίευση 30 Οκτωβρίου) Μένουμε σπίτι και απλώνουμε τα χειμωνιάτικα. Όπως θα έκανε και μια καλοκυρά στην Αίγυπτο πριν από 1.600 χρόνια. Στις φωτ: Μικρό μέρος από ένα λεπτότατο μάλλινο ύφασμα, κουρτίνα ή πανό τοίχου ή κάλυμμα επίπλου. Σώθηκε μια στεφανωμένη κεφαλή: πρόσωπο με πελώρια αμυγδαλωτά μάτια και μία πρασινοκέφαλη πάπια. Πρωτοβυζαντινή Αίγυπτος γύρω στα 400-435. Είναι αυτό το σοφό «άλλα λόγια να αγαπιόμαστε» (για να μην λαλήσουμε). Και ψυχραιμία: ο χειμώνας είναι μπροστά μας.

Από τη Συλλογή Υφασμάτων του Dumbarton Oaks (Ερευνητικό Κέντρο και Μουσείο του Χάρβαρντ, Ουάσιγκτον)

Η Πολιτιστική Εταιρεία ΠΑΝΟΡΑΜΑ είναι ένας φορέας κοινωνικής και πολιτιστικής δράσης, αυτοσυντηρούμενος οικονομικά, που λειτουργεί με τη μορφή του μη κερδοσκοπικού σωματείου και στηρίζεται σε έναν ευρύ κύκλο συνεργατών και εθελοντών, μελών και φίλων. Το 2009, δημιουργήθηκε το ΑΠΑΝ (ΑΡΧΕΙΟ της Πολιτιστικής Εταιρείας ΠΑΝΟΡΑΜΑ) που λειτουργεί με τη μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας. Υπεύθυνοι σύμφωνα με τον νόμο: ο Αναστάσιος Αντωνόπουλος, η Μαριάννα Κορομηλά και ο Μιχάλης Πατέρας.

Σκοπός:

Η καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης και μνήμης –μέσα από την έρευνα, τη μελέτη, την επιμόρφωση και την ενημέρωση–, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις συμμετοχής στην κοινή προσπάθεια για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του Ελληνισμού, τη γνωριμία με συγγενείς και γειτονικούς πολιτισμούς, καθώς και την ευαισθητοποίηση γύρω από θέματα που αφορούν στο φυσικό περιβάλλον, το όποιο θεωρούμε τμήμα αναπόσπαστο της ιστορικής οντότητας του κάθε τόπου και του κάθε πολιτισμού.

>>>> Με στόχο την επικοινωνία με έναν ευρύτερο κύκλο ανθρώπων που ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό και το φυσικό και βιωμένο περιβάλλον, διατηρούμε μια σελίδα (έναν «τοίχο» όπως λέγεται!) στο Face Book: Πολιτιστική Εταιρεία Πανόραμα. Μπορεί να την παρακολουθήσει και κάποιος που δεν έχει FB. Την ανανεώνουμε μέρα παρά μέρα με ποικίλα θέματα. Η απήχηση είναι πραγματικά πολύ εντυπωσιακή και μας δίνει χαρά μεγάλη. Άλλον τρόπο επικοινωνίας δεν έχουμε. Μας βοηθάει όταν κάνετε μία κοινοποίηση στο δικό σας FB, γιατί έτσι έρχονται σε επαφή με το Πανόραμα και οι δικοί σας φίλοι και γνωστοί –ακόμα και στις περιπτώσεις που κάποιος διαβάζουν μια κοινοποίηση και γράφουν στα σχόλια «Μπράβο σου Θεμιστοκλή. Γράφεις γλαφυροτατα, σωστοτατα, ακριβεστατα, ωραιότατα. Όπως μιλάς οταν ξεναγεις... (έχω στησει αφι απειρες φορες για να σαπολαυσω συναδελφε μου. Επιπεδο αριστο σε ολους τους τομεις) Νασαι καλά» όπως έγραψε μία κυρία προχτές στον άγνωστό μας Θεμιστοκλή, που είχε κοινοποιήσει τα περί Παφλαγονίας! Πάντως τα πήραμε τα κομπλιμέντα. Και γλαφυρά, και σωστά, και ακριβέστατα, ε! και ωραιότατα. Μια χαρά. Το ευχαριστηθήκαμε.

>>>> Λειτουργούμε και έναν Ιστότοπο για τις δραστηριότητες του Πανοράματος: Κύκλοι Διαλέξεων, Ξεναγήσεις, Εκδηλώσεις, Εκπαιδευτικά Ταξίδια (όταν με το καλό επανέλθουμε σε μια κανονική ζωή). Εκεί θα βρείτε και Ταξιδιωτικά Ημερολόγια γραμμένα από μέλη μας, καθώς και διάφορα χρονογραφήματα στα Νέα. Πλούσιο και το φωτογραφικό υλικό. Μπείτε στον Ιστότοπο: apan.gr

Το Αρχείο (ΑΠΑΝ)

Το Αρχείο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα είναι ένας ζωντανός οργανισμός ο οποίος στηρίχθηκε στην ενεργό συμμετοχή, τον ενθουσιασμό και την ουσιαστική βοήθεια που προσέφεραν τα μέλη, οι φίλοι, οι συνεργάτες και οι εθελοντικές ομάδες του Πανοράματος.

Το υλικό που διαθέτει είναι κατά 85% πρωτότυπο. Προέρχεται κυρίως από την πολυσχιδή δραστηριότητα της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα και εμπλουτίστηκε με διάφορα αρχεία και πρωτότυπες εργασίες που κατέθεσαν τα μέλη της τα τελευταία 35 χρόνια. Το απόθεμα είναι ανυπολόγιστης αξίας και θεωρούμε ότι πρέπει να γίνει κτήμα όλων.

>>> Επισκεφθείτε τους θησαυρούς του υπό κατασκευή Αρχείου μας. Το ευρύ κοινό έχει πρόσβαση στο περίπου 25-30% του ψηφιοποιημένου υλικού, ενώ οι συνδρομητές έχουν πρόσβαση σε όλο. Μην ξεχνάτε να βάζετε τον προσωπικό σας κωδικό.

>>>> Ο κρυμμένος πλούτος βρίσκεται στο Συνοδευτικό Υλικό κάθε ταυτότητας. Εκεί θα βρείτε: χάρτες (με περιγραφές και σχόλια), κατόψεις, φωτογραφίες, βιβλιογραφία, οπτικοακουστικό υλικό κλπ.

>>>> Μπορείτε να κάνετε δώρο σε κάποιον φίλο, ή έναν εκπαιδευτικό ή έναν φοιτητή μία ετήσια συνδρομή. Πιστεύουμε ότι θα το χαρεί.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΜΑΣ

Για να εκμεταλλευτούμε τις ημέρες του εγκλεισμού σας προτείνουμε:

Στο Οπτικοακουστικό Υλικό θα βρείτε βιντεοσκοπημένη την Ημερίδα που οργάνωσε το Πανόραμα της Θεσσαλονίκης τον Φεβρουάριο του 2020 με ομιλήτη τον Αχιλλέα Χατζηκωνσταντίνου.

Θέμα: Χαρτογραφώντας τη Σμύρνη. Μία ημερίδα αφιερωμένη στην ιστορική, κοινωνική και πολεοδομική εξέλιξη της «άπιστης» λιμανούπολης του Λεβάντε τα τελευταία εξακόσια χρόνια

Από την επεξηγηματική ταυτότητα που συνοδεύει το βίντεο αντιγράφω:

Αντί να κάνουμε μία σειρά από 3 ή 4 διαλέξεις αφιερωμένες σε ένα θέμα, όπως οργανώνει η Πολιτιστική Εταιρεία Πανόραμα εδώ και 35 χρόνια τους κύκλους διαλέξεων, η πανοραμική ομάδα της Θεσσαλονίκης τόλμησε την οργάνωση μίας ολόκληρης ημέρας αφιερωμένης στη Σμύρνη. Ο Αχιλλέας Χατζηκωνσταντίνου ανταποκρίθηκε με ενθουσιασμό στην πρόσκληση και έτσι πραγματοποιήθηκε αυτή η χορταστική, εξαιρετικά ενδιαφέρονσα, αλλά και ασυνήθιστη, ημερίδα με θέμα την ιστορική, κοινωνική και πολεοδομική εξέλιξη της ξακουστής λιμανούπολης του Λεβάντε τα τελευταία εξακόσια χρόνια (14ος αιώνας-αρχές 21ου αιώνα). Ταυτόχρονα, είχαμε την ευκαιρία να δούμε το πλουσιότερο εικονογραφικό υλικό (χάρτες και χαρτογραφήματα, σχέδια, χαρακτικά, πίνακες, επιστολικά δελτάρια και φωτογραφίες), μεγάλο μέρος του οποίου είναι ανέκδοτο ή σπάνιο ή και κατασκευασμένο ειδικά για την έκδοση του δίτομου έργου των Γιώργου Πουλημένου και Α. Χατζηκωνσταντίνου, «Η Προκυμαία της Σμύρνης. Ανιχνεύοντας ένα σύμβολο προόδου και μεγαλείου» (που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Καπόν το 2018).

Η ερασιτεχνική βιντεοσκόπηση της Ημερίδας έγινε από τον γιατρό Τάσο Ναούμη και, παρά τις δυσκολίες –ήχος, φως, ταυτόχρονη προβολή του power point κλπ–, το αποτέλεσμα είναι μάλλον ικανοποιητικό. Τον ευχαριστούμε θερμά.

Για λόγους ψηφιακής χωρητικότητας, χωρίσαμε το βιντεοσκοπημένο υλικό σε επτά μέρη:

Μέρος Πρώτο, Α: Καλωσόρισμα από τη Μαριάννα Κορομηλά, υπεύθυνη του Αρχείου της Πολ. Ετ. Πανόραμα.

A1 και A2: Σμυρναιογραφία, 14ος-19ος αιώνας.

Μέρος Δεύτερο, B1 και B2: Η Σμύρνη των καρτ-ποστάλ. Ιστορίες από το Και.

Μέρος Τρίτο: Το τέλος της χρυσής εποχής. Η τριετία 1919-1922. Η Καταστροφή.

Μέρος Δ: Ξεδιπλώνοντας το οικοδομικό Ανάπτυγμα της σμυρναϊκής Προκυμαίας, ένα υπό κλίμακα ψηφιακό έργο των Γ. Πουλημένου και Α. Χατζηκωνσταντίνου.

Σας συνδέουμε με το Α (το καλωσόρισμα) και το A1. Από εκεί, πηγαίνοντας στο Συνοδευτικό Υλικό της ταυτότητας μπορείτε να πάτε στα άλλα πέντε μέρη. Το Α είναι απλώς μία πολύ σύντομη εισαγωγή. Η μάσκα που φοράω είναι λόγω κρυολογήματος – όχι κόβιντ 19, διότι ουδείς ψυλλιαζόταν τίποτα αρχές Φεβρουαρίου. Η ανάπτυξη του θέματος μέσα σε πέντε ώρες ήταν πραγματικά εξαιρετική. Όλη η Σμύρνη μπροστά σου. Απόλαυση μοναδική. Μην τη χάσετε.

Χατζηκωνσταντίνου, Χαρτογραφώντας τη Σμύρνη Α (Θεσσαλονίκη 2020)

[Οπτικοακουστικό υλικό]

Διάρκεια 10'30''

Χρόνος εγγραφής 8/2/2020

ΣΥΝΔΕΣΗ: <https://archive.apan.gr/gr/data/Accompanying-Item/28795>

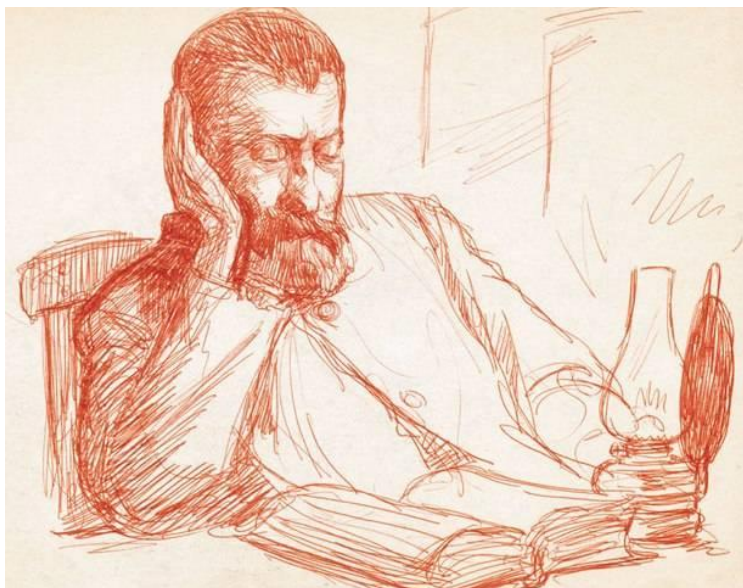
Χατζηκωνσταντίνου, Χαρτογραφώντας τη Σμύρνη A1 (Θεσσαλονίκη 2020)

[Οπτικοακουστικό υλικό] Διάρκεια: 42'40''

ΣΥΝΔΕΣΗ: <https://archive.apan.gr/gr/data/Accompanying-Item/28796>

Επιλογές από το Αρχείο μας

Χριστούγεννα χωρίς Παπαδιαμάντη δεν γίνεται! Αλλά εδώ θα βρείτε μία ανέκδοτη ηχογράφιση (από το 1978!). Ήταν μια προσπάθεια που είχαμε αρχίσει, αλλά δεν μπορέσαμε να τη συνεχίσουμε. Με τον κωδικό σας μπαίνετε. Διαβάστε και τα στοιχεία της Ταυτότητας

«Έρωτας στα χιόνια» (η εισαγωγή του διηγήματος)
«Καρδιά του χειμάνος. Χριστούγεννα, Άις-Βασίλης, Φώτα. Και αυτός εσηκόνετο το πρωί, έρριπτεν εις τους ώμους την παλιάν πατατούκαν του, το μόνον ρούχον οπού εσώζετο ακόμη από τους προ της ευτυχίας του χρόνους, και κατήρχετο εις την παραθαλάσσιον αγοράν, μορμυρίζων, ενώ κατέβαινεν από το παλαιόν μισογκρεμισμένον σπίτι, με τρόπον ώστε να τον ακούη η γειτόνισσα:
- Σεβτάς είν' αυτός, δεν είναι τσορβάς...• έρωτας είναι, δεν είναι γέρωτας. Το έλεγε τόσον συχνά, ώστε όλες οι γειτονοπούλες οπού τον ήκουαν του το εκόλλησαν τέλος ως παρατσούκλι: «Ο μπαρμπα-Γιαννιός ο Έρωτας».

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Τρία πεζογραφήματα

[Οπτικοακουστικό υλικό] Ηχογράφιση το 1978 Διάρκεια 45'32''

«Ο έρωτας στα χιόνια», «Άνθος του γιαλού», «Της Κοκκώνας το σπίτι»

Διαβάζει ο ηθοποιός Γιώργος Γεωργερής

Είδος Audio / Ακουστικό © ΑΠΑΝ Ναι

Περίσταση Η αρχική ηχογράφιση έγινε το 1978 ή 1979 για την Ελληνική Φωνογραφία ΕΠΕ «Ο ΛΟΓΟΣ», σειρά «Ο ελληνικός πεζός λόγος». Υπεύθυνη της σειράς: Μαριάννα Κορομηλά

Παραγωγός / Παραγωγή Πίτσα Eichheim

Κείμενα Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)

Μουσική επιλογή Ανακρέων Παπαγεωργίου

Άλλοι συντελεστές Μαρίνα Κόκορη (επεξεργασία), Δημιουργικό Τμήμα ΑΠΑΝ (2013)

Άλλα στοιχεία ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΗ: STUDIO ERA, ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πίτσα Eichheim

ΣΥΝΔΕΣΗ: <https://archive.apan.gr/gr/data/accompanying-item/10141>

Επιλογές από το Αρχείο

Μαριάννα Κορομηλά, Έφεσος (εκπομπή 2η) 2004

[Οπτικοακουστικό υλικό]

Υπότιτλος. Μνήμη Διδώς Σωτηρίου και πατριαρχικό μνημόσυνο στα «Ματωμένα χόματα»

Είδος. Audio / Ακουστικό

Ραδιοφωνική εκπομπή. © ΑΠΑΝ // // // Χρόνος εγγραφής 10/2004 // // Διάρκεια 53'00''

Παραγωγός / Παραγωγή Μαριάννα Κορομηλά, για το Δεύτερο Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας

Άλλοι συντελεστές Κώστας Γιαννακόπουλος, τεχνικός ηχοληψίας (Οκτ. 2004). Μαρίνα Κόκορη, επεξεργασία ηχογραφημένου υλικού – τελική μορφή για το ΑΠΑΝ (2015)

ΣΥΝΔΕΣΗ <https://archive.apan.gr/gr/data/Item/16572>

Μαριάννα Κορομηλά, Έφεσος (εκπομπή 3η) 2004
[Οπτικοακουστικό υλικό]
Υπότιτλος «Ομπρός οι δημιουργοί»

Είδος Audio / Ακουστικό /// Χρόνος εγγραφής 10/2004 // Διάρκεια 53'00''

Ο κύκλος «Έφεσος» περιλαμβάνει επτά ωριαίες εκπομπές. Το θέμα της τρίτης εκπομπής είναι ο Αποικισμός της αιγαιακής Μικράς Ασίας, όταν ο άγουρος ελληνικός κόσμος της Γεωμετρικής εποχής, Αιολείς, Ίωνες και Δωριείς, εγκαταλείπει την παλαιά Ελλάδα και φεύγει για την άγνωστη και πλούσια Ανατολή. Τα παλικάρια με τα μακριά μαλλιά, γόνιμοι παρηκμασμένων βασιλικών οικογενειών, αλλά και τυχοδιώκτες, πραγματοποιούν μια ειρηνική διείσδυση στον ξένο τόπο και εκεί αναδεικνύονται όλες οι αρετές ενός λαού που ωριμάζει γνωρίζοντας τον «άλλο». Η Έφεσος, στις όχθες του αδηφάγου ποταμού Καύστρου (Κάυστρος, σήμερα Κιουτσούκ Μεντερές), είναι ο κατεξοχήν τόπος του συγκεκριμένου. Εκεί συναντιούνται οι Αθηναίοι άποικοι του 10ου π.Χ. αι. με την πρωτόγονη λατρεία της Μεγάλης Μητέρας, εκεί, στα βαλτοτόπια όπου λατρευόταν η προϊστορική θεότητα, θα συνεχίσουν να την τιμούν με σεβασμό, και εκεί θα διαπλάσουν σταδιακά τη μορφή της ημίαιρας Εφεσίας Αρτέμιδος.

Στην εκπομπή παρακολουθούμε την εξάπλωση των αποίκων σε όλο το μήκος της ακτής. Την διαμόρφωση των πρώτων πόλεων-κρατών. Την επικράτηση των Ιώνων και την οργάνωση του Πανιωνίου. Τη γένεση της στοάς –του πιο ανθεκτικού στον χρόνο οικοδομήματος, που παρεμβάλλεται μεταξύ κτιστού και άκτιστου κόσμου ή ανάμεσα σε δημόσιους χώρους και τους συνδέει με ιδιοφυή τρόπο, συνδέοντας μεταξύ τους και τα μέλη της κοινότητας– αλλά και τη γένεση της φιλοσοφίας, που αποτέλεσε το θεμέλιο του δυτικού πολιτισμού.

Το χρονικό διάστημα που καλύπτει το θέμα είναι από την Πρώιμη εποχή του Σιδήρου μέχρι την Πρώιμη Αρχαϊκή εποχή, δηλαδή περίπου από το 1000 έως το 560-550 π.Χ., όταν χτίζεται ο υπέρλαμπρος ναός της Αρτέμιδος στην Έφεσο, ένα μεγαθήριο στο οποίο αποτυπώνεται η τεχνολογική εμπειρία των πανάξιων Κρητικών και Σαμίων μηχανικών. Μια δεκαετία αργότερα, γεννήθηκε ο μέγας Ηράκλειτος ο Εφέσιος. Για αυτή τη μακρά χρονική περίοδο τα ιστορικά και αρχαιολογικά δεδομένα που διαθέτουμε είναι ελάχιστα. Οι Έλληνες είχαν όμως την σοφία να μεταφέρουν την ιστορία στο επίπεδο της μυθολογίας. Η υπέροχη ασάφεια των θρύλων, που συμπλέκονται κι αλληλοσυγκρούονται, είναι ό,τι άφησαν πίσω τους οι κοινωνίες που έθεσαν τα θεμέλια του ελληνισμού της Ανατολής. «Ομπρός οι δημιουργοί», ο υπότιτλος της εκπομπής, αναφέρεται σε αυτές τις πρωτοπόρες κοινωνίες που εξέθρεψαν τους μεγάλους δημιουργούς. Είναι από το «Πνευματικό Εμβατήριο» του Άγγελου Σικελιανού. Όχι μόνον επειδή ο Σικελιανός επικαλείται τον Ηράκλειτο και το Αρτεμίσιο της Εφέσου, αλλά γιατί τον εμπνέουν εκείνα τα γιγάντια αναστήματα που έπλασαν το ελληνικό πνεύμα. «Πρωτάκουστες βαρείες με ζώνουν Αρμονίες». Η μελοποίηση του «Εμβατηρίου» από τον Μίκη Θεοδωράκη και η φωνή της Μαρίας Φαραντούρη προσδίδουν στο έργο την ηρωική δόνηση που θα ήθελε ο ποιητής.

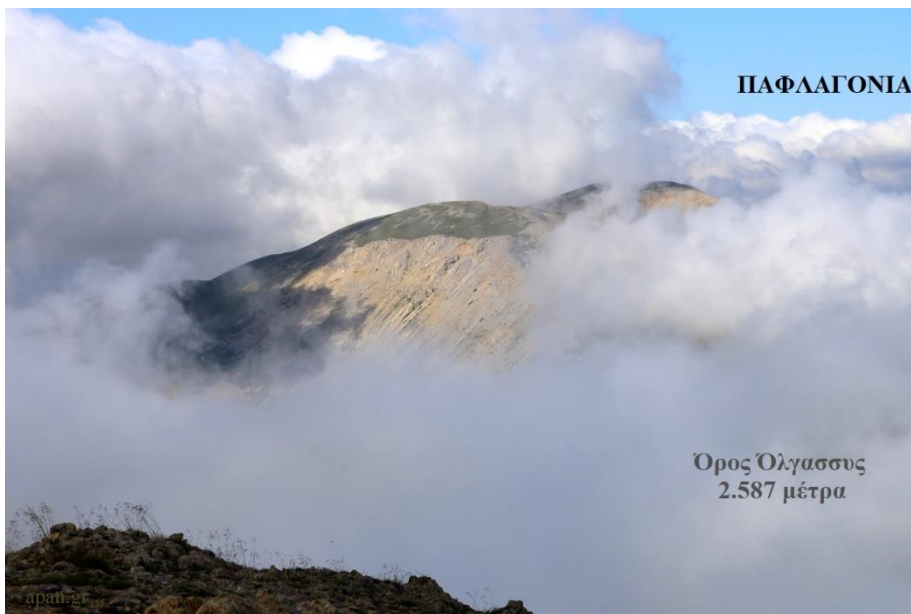
Ο χώρος είναι: το Αιγαίο και τα νησιά Χίος, Σάμος, Κρήτη, η αιγαιακή ακτή της Μικρασίας και, κυρίως, το τμήμα που ονομάστηκε Ιωνία, με επίκεντρο την Έφεσο, «βασιλίδα» των ιωνικών πόλεων της πρώιμης αρχαιότητας (μαζί με τη Μίλητο, τη μητέρα των αποικιών του Εύξεινου). Οι επτά εκπομπές για την Έφεσο ανήκουν στην ραδιοφωνική σειρά «Ταξιδεύοντας στον χώρο και τον χρόνο», που μεταδιδόταν κάθε Σάββατο πρωί από το Δεύτερο Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και, κατά διαστήματα, από το Πρώτο Πρόγραμμα.

Παραγωγός, Μαριάννα Κορομηλά, για το Δεύτερο Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας

Άλλοι συντελεστές. Κώστας Γιαννακόπουλος, τεχνικός ηχοληψίας (Οκτ. 2004).

Μαρίνα Κόκορη, επεξεργασία ηχογραφημένου υλικού – τελική μορφή για το ΑΠΑΝ (2015)

ΣΥΝΔΕΣΗ <https://archive.apan.gr/gr/data/Accompanying-Item/16573>

Όπως ξέρετε, οι Ταξιδιωτικές Σημειώσεις του Πανοράματος είναι κάτι το εντελώς ιδιαίτερο. Ένα πακέτο από πέντε μέχρι δέκα και δώδεκα υποενότητες σε χωριστά πακέτα, που το καθένα αναφέρεται συνήθως σε μία ημέρα του ταξιδιού ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο ή μνημείο ή μουσείο, ώστε να παίρνει μαζί του ο ταξιδιώτης τις συγκεκριμένες σημειώσεις κι όχι όλο το πακέτο που μπορεί να φτάνει και τις 200-250 σελίδες.

Όλες οι Σημειώσεις είναι φτιαγμένες ειδικά για το συγκεκριμένο πανοραμικό ταξίδι. Συνήθως μία ενότητα αφορά στα Ιστορικά και οι υπόλοιπες αφορούν τα Τοπογραφικά και Μνημειακά. Όλες συνοδεύονται από πλουσιότατο εικονογραφικό υλικό, πολλούς χάρτες, κατόψεις, σχέδια και όψεις, χαρακτηριστικά και φωτογραφίες. Επί τριάντα χρόνια, τα φωτοτυπούσαμε όλα και στέλναμε από ένα πακέτο σε κάθε ταξιδιώτη. Τώρα, τα ψηφιοποιούμε για να τα ανεβάσουμε στο Αρχείο μας (χιλιάδες σελίδες). Τα τελευταία χρόνια, το μεγαλύτερο μέρος των Σημειώσεων κάθε ταξιδιού το φτιάχνουμε εξ αρχής ψηφιακά και το στέλνουμε σε μορφή pdf στους ταξιδιώτες. Οπότε κι εκείνοι μπορούν να τις έχουν μαζί τους σε κάποια ηλεκτρονική μορφή, αντί να κουβαλούν τη χαρτούρα – την οποία εμείς συμπαθούμε πάρα πολύ. Καταλαβαίνει κανείς ότι η δεοντολογία επιβάλλει να προστατεύεται η πνευματική ιδιοκτησία, δηλαδή η δουλειά, ο κόπος, οι γνώσεις, που χρειάστηκαν για να γίνει η συγγραφή και συρραφή του υλικού. Περιττό να πούμε πόσες χιλιάδες φορές έχουμε πέσει θύμα κλοπής. Από το αθώο «έδωσα ή δάνεισα τις Σημειώσεις στην ξαδέλφη μου που θα πάει στην Ιορδανία, στη Βενετία, στη Ρουμανία...». Βέβαια, η ξαδέλφη έχει και παρέα. Ε! να μην πάρει ο καθένας από ένα ωραίο πακέτο; Πώς θα περπατήσει στην Περσέπολη;

Τα παλαιά χρόνια που δεν είχαν κυκλοφορήσει ταξιδιωτικά βιβλία για την Πόλη και δεν είχαμε εξοικειωθεί με τα ηλεκτρονικά μέσα, πάνω από τους μισούς Ελλαδίτες επισκέπτες κινούνταν με τις πανοραμικές Σημειώσεις. Ένας φίλος έλεγε «Μπαίνω στο αεροπλάνο και βλέπω να διαβάζουν όλοι κάτι φωτοτυπίες Α4. Αναγνωρίζω τα γράμματά σου. Ρωτώ αν είσαι στο αεροπλάνο. Όχι...». Πράγματι. Μυριάδες συμπατριώτες πήγαν κι ήρθαν στην Πόλη με τις πανοραμικές Σημειώσεις στο χέρι. Συχνά, τις φωτοτυπίες τις έκαναν τα τουριστικά γραφεία και τις μοίραζαν στους πελάτες τους. Έτυχε ορισμένες φορές να μας ειδοποιήσει για την κλοπή το φωτοτυπάδικο μας. Αλλά τι να κάνεις; Στην Ελλάδα δεν υφίσταται η έννοια «πνευματικά δικαιώματα». Μα ούτε και ο δρόμος της δικαιοσύνης είναι δυνατός. Γνωστά αυτά. Σκέψου τον δικαστή να γουρλώνει τα μάτια του όταν φτάσεις μπροστά του μετά από τρεις αναβολές κι ακούει να του εξηγείς ότι η τάδε καλή κυρία ξεναγούσε στην Καππαδοκία κρατώντας τις πανοραμικές Σημειώσεις, τις οποίες είχε μοιράσει φωτοτυπημένες και σε όσους την ακολουθούσαν!

Συχνά, προ της κλεψι-φωτοτυπίας, έπεφτε blanco εδώ κι εκεί για να σβηστούν τα ίχνη (οι λιγοστές αναφορές της προέλευσης και του / της συγγραφέως).

Μας έλεγαν και μας λένε να τα τυπώσουμε. Μια κουβέντα είναι αυτή. Από αυτές τις καλοπροαίρετες που λέγονται σαν να είμαστε από άλλο πλανήτη. Ευτυχώς υπάρχει πλέον η δυνατότητα της ψηφιοποίησης και της ηλεκτρονικής πρόσβασης. Αυτό προσπαθούμε να κάνουμε κι ευχαριστούμε όσους ανέλαβαν να βοηθήσουν, γράφοντας τα κείμενα κλπ.

Ένα ήδη ψηφιοποιημένο αρχείο είναι οι Ταξιδιωτικές Σημειώσεις για την Παφλαγονία. Η Παφλαγονία είναι ορεινότατος τόπος της ΒΔ Ασιατικής Τουρκίας, ανάμεσα στον Πόντο, τη Μαύρη Θάλασσα, τη Βιθυνία και τα βόρεια της Μικρασίας. Τα πανύψηλα βουνά της κατακυκλώνει ο Εύξεινος, όπου οι αρχαίοι

Έλληνες ίδρυσαν μία σειρά από πόλεις που επικοινωνούσαν μεταξύ τους μόνον με πλωτά μέσα, επειδή τα άγρια βουνά εμπόδιζαν τις χερσαίες επικοινωνίες. Αλλά η ενδοχώρα υπήρξε ανέκαθεν τόπος δύσβατος, απομονωμένος, σχεδόν απροσπέλαστος. Πυκνά δάση, εξαιρετικής ποιότητας ξυλεία, πλούσια κτηνοτροφία. Μία από τις λιγότερο γνωστές περιοχές της Μικράς Ασίας, πατρίδα του αγίου (οσίου) Στυλιανού και του αγίου Φιλάρετου, του Συμεών του Νέου Θεολόγου, του Ιωάννη του Μαυρόποδα, καθώς και μερικών από τις πιο δραστήριες αυτοκράτειρες, αλλά και της αυτοκρατορικής δυναστείας των Κομνηνών.

Και εδώ, οι Ταξιδιωτικές Σημειώσεις αρχίζουν από τα Ιστορικά, που χωρίζονται σε δύο μέρη: Παφλαγονία Μέρος Πρώτο: Η δασωμένη ενδοχώρα (66 σελίδες), Παφλαγονία Μέρος Δεύτερο: Το παράκτιο μέτωπο (άλλες 66 σελίδες).

Σας συνδέουμε με το Πρώτο Μέρος (όπου θα βρείτε τη Σαφράμπολη και τη συγκομιδή του κρόκου, την Κασταμονή και τους Κομνηνούς). Και από εκεί, μέσω Συνοδευτικού Υλικού, μπορείτε να πάτε στο Δεύτερο Μέρος (όπου η Άμαστρις, το Παρθένιον / Μπαρτίν, η Ινέμπολη και η ψαρομάνα Σινώπη). Και μην πείτε ότι δεν μας ενδιαφέρει το θέμα εφόσον δεν πρόκειται να πάμε εκεί ταξίδι. Φτιάξαμε ένα ολόκληρο βιβλίο για μία από τις λιγότερο γνωστές περιοχές της Μικράς Ασίας. Η μελέτη και κυρίως η σύνθεση είναι έργο πρωτότυπο σε μεγάλο βαθμό.

Παφλαγονία Α' (2014)

[Σημειώσεις Πανοράματος]

ΣΥΝΔΕΣΗ <https://archive.apan.gr/gr/data/accompanying-item/14860>

Σχετικά με τη δημιουργία ψηφιακού δικτύου από το οποίο μπορούμε να μεταδίδουμε διαλέξεις και να επικοινωνούμε, θέλουμε να σας ενημερώσουμε ότι από το καλοκαίρι ψάξαμε όλες τις δυνατότητες και παρακολουθήσαμε διάφορα προγράμματα για να δούμε τα υπέρ και κατά. Λίγοι ήταν οι φορείς που είχαν οργανώσει ικανοποιητικά τον νέο τρόπο επικοινωνίας.

Στις περισσότερες περιπτώσεις βλέπαμε και βλέπουμε έναν ομιλητή ή μία ομιλήτρια να μιλάει επί 45-50 λεπτά. Οι θεατές (ακροατές στην πραγματικότητα) εμφανίζονται σε κουτάκια, πατάνε κουμπί για να τους δοθεί ο λόγος κλπ. Τα ξέρετε. Λίγοι είναι αυτοί που παρουσιάζουν ταυτόχρονα εικονογραφικό υλικό ή κάποιο βίντεο.

Ψυχρά πράγματα, βαρετά και κουραστικά. Ρωτήσαμε και φοιτητές που παρακολουθούν μαθήματα 3 με 6 ώρες την ημέρα. Ρωτήσαμε και καθηγητές πανεπιστημίων. Κανείς δεν είναι ευχαριστημένος. Όλοι μιλούν για δυσκολία παρακολούθησης, ψυχρή επικοινωνία κλπ. Αυτά ισχύουν για ένα πολύ μεγάλο ποσοστό. Αποκαρδιωθήκαμε. Επιπλέον, όσο περνούσε ο καιρός, αυξάνονταν συνέχεια τα ψηφιακά προγράμματα. Μερικά είναι πάρα πολύ καλά. Πολλοί φίλοι μας ειδοποιούν, δεξ αυτό, δεξ εκείνο. Πολλοί γκρινιάζουν για την παγωμάρα, την ταλαιπωρία. Άλλοι αγάπησαν τον νέο τρόπο. Ως και ηλεκτρονική γυμναστική κάνουν, που φαίνεται ότι είναι μια καλή λύση.

Αποφασίσαμε να μην μπούμε σε αυτή τη διαδικασία. Είναι τόσα πολλά τα θέματα που μπορείτε να βρείτε στο Αρχείο μας, ώστε να περνάτε ωραία πάνω από δυο ώρες την ημέρα.

Διαθέτουμε και μερικά πολύ καλά βίντεο (όπως το Μικρό μου Καστελόριζο του Καρακώστα, Ο μάστρο Γιώργης ο Ψαρρός –με το οποίο σας συνδέουμε– και πολλά άλλα).

Επίσης, σας συστήνουμε ό,τι πανοραμικό έχει ανεβάσει στην Τράπεζα Διαλέξεων το Ίδρυμα Μποδοσάκη (blod.gr). Εκεί έχουν κάνει ένα σύστημα προβολής με δύο οθόνες. Ο ομιλητής στη μία, το εικονογραφικό υλικό στην άλλη. Κι όπως γνωρίζετε, οι δικές μας (δίωρες πάντα) διαλέξεις συνοδεύονται από πλουσιότατο υλικό.

Αν αναζητήσετε στο blod.gr: Κώστα Καραμαλής, ω! Θα βρείτε πολλά! «Από την Αικατερίνη τη Μεγάλη μέχρι τον Στάλιν» (απολαυστική σειρά, εξαιρετικά διδακτική και πάντα επίκαιρη).

«Βαλκάνια, Βαλκανικοί Πόλεμοι, Πρώτος Παγκόσμιος και Θεσσαλονίκη» (4 διαλέξεις συν μία για τις Διώξεις των Ελλήνων στη Θράκη, 1913-1918, ομιλήτρια η Βασιλική Τσακόγλου, συν μία για το πλοίο που ανατινάχτηκε στον Θερμαϊκό, ομιλητής ο Αργύρης Μαλτσίδης) σύνολο έξι δίωρες διαλέξεις.

«Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος» οι πιο πρόσφατες διαλέξεις του Καραμαλή. Μάθαμε πάρα πολλά, καταλάβαμε πάρα πολλά.

Θυμίζουμε και την εκπληκτική διάλεξη της Ευφροσύνης Δοξιάδη για τα Φαγιούμ. Πλήρης ένδον ωραιότητας. Την βλέπεις και την ξαναβλέπεις.

Ευχαριστούμε το blod.gr και τους συνεργάτες του Ιδρύματος Μποδοσάκη.

Με αυτά θα φτάσουμε μέχρι το Πάσχα. Αλλά στο blod.gr θα βρείτε κι άλλα πολύ ενδιαφέροντα θέματα με ενδιαφέροντες ομιλητές (και μικρότερες διάρκειας, κάτι που ίσως το προτιμάει κανείς, αλλά και στα δικά μας τα δίωρα μπορείτε να δείτε τη μία ώρα τη μια μέρα και να ξαναμπείτε την επομένη για να παρακολουθήσετε τη συνέχεια). Οπότε, ο εγκλεισμός μας δίνει τη δυνατότητα να κάνουμε μία πανοραμική περιήγηση στα τόσα πανοραμικά των τόσων χρόνων.

Επιλογή από το Αρχείο του Πανοράματος

Με την ευκαιρία της εορτής του αγίου Νικολάου

Ο μαστρο-Γιώργης Ψαρρός και η Σύμη (1985)

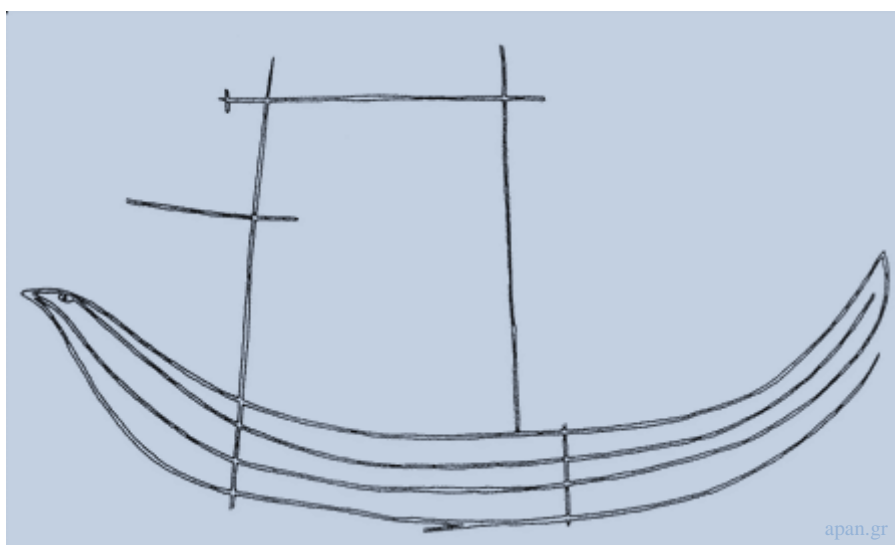
Ένας από τους τελευταίους ναυπηγούς αιγαιοπελαγίτικων καϊκιών

Audio-visual Ντοκυμαντέρ ©: Νίκος Καρακώστας Χρόνος εγγραφής 1985 //// Διάρκεια 55' 14''

Θέμα / Σύνοψη / Τόποι «Η ναυπηγική του 19ου και 20ού αιώνα στην Ελλάδα, συνυφαίνεται με την ιστορία της Σύμης. Η Τουρκοκρατία και κατόπιν η σκληρή Ιταλική Κατοχή (από το 1911), ώθησαν τους Συμιακούς ναυπηγούς να φύγουν από την πατρίδα τους και να σκορπίσουν σε όλη την Ελλάδα. Ένας από αυτούς, ο μαστρο-Γιώργης Ψαρρός, κύριο πρόσωπο της ταινίας που γυρίστηκε τη δεκαετία του 1980, δραστηριοποιήθηκε στο Πέραμα και έγινε γνωστός εντός και εκτός Ελλάδος για τα ναυπηγικά αριστουργήματά του».

Σκηνοθέτης Νίκος Καρακώστας. **Παραγωγός** Ν.Κ. ΦΙΛΜ. **Ομιλητής** Μιχάλης Παπαγιάννης

ΣΥΝΔΕΣΗ: <https://archive.apan.gr/gr/data/Accompanying-Item/28779>

Χάραγμα στο τοίχωμα ενός τύμβου της Ελληνιστικής εποχής (γύρω στα 320-310 π.Χ.) στα προποντιακά παράλια της Ανατολικής Θράκης. Μολονότι πολύ απλά σχεδιασμένο το καράβι, θεωρείται μία σημαντική μαρτυρία.

Εδώ ήταν θαμμένος ένας γόνος της θρακικής βασιλικής δυναστείας που ακολούθησε με πολλούς άλλες Θράκες τον Μέγα Αλέξανδρο κι έγινε αργότερα ένας από τους αξιωματούχους της πτολεμαϊκής Αιγύπτου. Βρέθηκαν πλούσια κτερίσματα, μεταξύ των οποίων και η πολεμική αρματωσιά του.

Θράκη, Θράκη! Εκεί εμείς

Κλείνουμε εορταστικά με ένα θαυμάσιο έργο τέχνης από την Αργυρούπολη του Πόντου, προσφυγικό κειμήλιο από τη Συλλογή Ανταλλαξιμών του Μουσείου Μπενάκη. Θα το βρείτε και αυτό στο Αρχείο μας και, μπαίνοντας στο Συνοδευτικό Υλικό της Ταυτότητας, θα βρείτε κι άλλα κειμήλια από την Αργυρούπολη στο Μπενάκη, αλλά και κοντινά της ίδιας φωτ. Αναδημοσιεύουμε εδώ την ταυτότητα που συνοδεύει τη φωτογραφία, ώστε να έχετε μια εικόνα τι εννοούμε «Ταυτότητα» κι ότι το κάθε τι συνοδεύεται από επεξηγηματική Ταυτότητα. Ακόμα και η κάθε μία από τις 5.850 φωτογραφίες που μπορεί να δει ο συνδρομητής.

Ζευγάρι ασημένια εξαπτέρυγα με επιχρυσώσεις (Αργυρούπολη-Gümüşhane, 1745)

[Φωτογραφικό υλικό] ΑΠΑΝ

Περιγραφή Ζευγάρι ασημένια εξαπτέρυγα με επιχρυσώσεις. Ύψος 50 εκ. Διάμετρος 32,5 εκ. Ο διάτρητος δίσκος των εξαπτέρυγων έχει προσηλωμένο στο κέντρο μεγάλο ομφαλό με εμπίστετες θρησκευτικές σκηνές στην κάθε όψη. Στο ένα εξαπτέρυγο απεικονίζονται η Σταύρωση και η Ανάσταση, στο άλλο η Κοίμηση της Θεοτόκου και η Ζωοδόχος Πηγή.

Η λατρεία της Ζωοδόχου Πηγής έχει κωνσταντινουπολίτικη προέλευση και η ιδιαίτερη ακτινοβολία της μετά το 1727 οφείλεται στην επισκευή του παλαιού βυζαντινού Αγιάσματος έξω από την πύλη της Σηλυβρίας στο Μπαλουκλί, με φυσικό επακόλουθο και την ευρύτερη διάδοση του εικονογραφικού τύπου. Εδώ παριστάνεται στη λιτή μορφή που συναντάμε σε εικόνες του 17ου αιώνα, με την Παναγία στηθαία να αναδύεται μέσα από τη φιάλη και γύρω της τους θεραπευμένους προσκυνητές. Κυριαρχεί το επεισόδιο του δαιμονιοζομένου, τη στιγμή που ο δαίμονας βγαίνει μέσα από το στόμα του. Από πρότυπα της πρωτεύουσας εξαρτώνται και τα διάτρητα φυτικά σχέδια, που ουσιαστικά κατάγονται από ευρωπαϊκά έργα αργυροχοΐας και ιδιαίτερα από τη διακόσμηση των πολύτιμων ρολογιών, που είχαν μεγάλη διάδοση στην Κωνσταντινούπολη τον 17ο αιώνα. Η τεχνοτροπία είναι κοινή σε έργα μουσουλμάνων και χριστιανών τεχνιτών, με ιδιαίτερη όμως εφαρμογή στα εξαπτέρυγα, που κατά παράδοση είχαν διάτρητους δίσκους με φυτικό πλέγμα.

Στις λαβές υπάρχει αφιερωτική επιγραφή από σαβάτι. Τεκμηρίωση: Άννα Μπαλλιάν

(Μουσείο Μπενάκη, αρ. ευρ. ΤΑ 231) **Πρωτότυπο** Ναί. Φωτογραφήθηκε για το ΑΠΑΝ από τον Μάκη Σκιαδαρέση

Χρόνος λήψης 11/1990 **Πηγή** Αρχείο ΑΠΑΝ

ΣΥΝΔΕΣΗ: <https://archive.apan.gr/gr/data/Accompanying-Item/17928>

apan.gr

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε όλους τους φίλους, τους συνδρομητές, τους δωρητές, τους εθελοντές, όλους εκείνους που στηρίζουν το έργο του Πανοράματος και μας εμπυγχώνουν, επιβεβαιώνοντας την αξία του να ζει κανείς εν κοινωνία. Ελπίζουμε ότι μέχρι την άνοιξη θα έχουν ολοκληρωθεί οι κύκλοι της επιθετικότητας του ιού και ότι θα βγούμε από αυτήν την πολεμική περίοδο, ενός «ανορθόδοξου» πολέμου.

Με εγκράτεια και σωφροσύνη, θάρρος, κουράγιο, αισιοδοξία και, κυρίως, ψυχραιμία, θα επιστρέψουμε στην κανονική ζωή. Αλλά τίποτα δεν θα είναι ίδιο. Το Πανόραμα πλήττεται παντοιοτρόπως. Θα τα κατάφερομε. Ευχαριστούμε όσους μας στέλνουν κι ένα χαιρετιστήριο μήνυμα, δυο λόγια, ή ανανεώνουν τη συνδρομή τους παράλο που το γραφείο είναι κλειστό και δουλεύουμε όλοι από το σπίτι (με μειωμένο ωράριο, δυστυχώς, λόγω στενότητας). Βάλτε κι έναν κουμπάρά, για τα ταξίδια που ετοιμάζουμε, όταν με το καλό....

Μαριάννα Κορομηλά, 1 Δεκεμβρίου 2020

ΚΑΛΟ ΜΗΝΑ! ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ!